

Euripides

Trojaanse vrouwen

Inhoud

Inleiding	4
De eerste opvoering	4
De trilogie	5
Pacifisme van Euripides	7
De agoon van Hekabe en Helena.....	7
Karakters van het drama:	8
De proloog	9
De parodos	21
Eerste epeisodion	27
Eerste stasimon	45
Tweede epeisodion	49
Tweede stasimon.....	65
Derde epeisodion	69
Derde stasimon.....	81
Exodos	85

Eerste uitgave augustus 2011

Copyright (C) 2011 Sjaak van Hal

Inleiding

De eerste opvoering

De jaren 416-415 zijn het begin van het einde van Athene. Door het verlangen naar veroveringen begingen de Atheners onrechtvaardige en onverstandige daden.

Tot de eerste van deze daden behoorde het belegeren van het eiland Melos, dat zich bij Sparta had aangesloten. De Atheners onder leiding van Alkibiades besloten het eiland in de Egeïsche zee te belegeren. De inwoners capituleerden snel voor de Atheners. Deze doodden alle mannen van militaire leeftijd en maakten de vrouwen en kinderen tot slaven. Dit optreden was een van de wreedste en meest inhumane, agressieve handelingen tijdens deze oorlog.

Kort daarop in 415 wist Alkibiades de Atheners te bewegen een expeditie naar Sicilië te sturen. De Atheners wilden in de weelde van Sicilië delen en gebied in het westen veroveren.

In deze historische setting produceerde Euripides de *tetralogie* de Alexandros, de Palamedes, de Troades en het satyrspel de Sisyphos. Deze tetralogie werd opgevoerd tijdens de Grote Dionysia van 415.

De trilogie

De *Alexandros*, *Palamedes* en de *Troades* vormen niet een inhoudelijke eenheid zoals bij Aischulos, maar hebben wel een gezamenlijk thema: onrecht in de oorlog.

De *Alexandros* had als thema de verandering van een slaaf in een prins. De *Palamedes* heeft als thema de onterechte executie van *Palamedes*. Hierachter zat *Odysseus* en de Grieken hebben het uitgevoerd.

De *Troades* heeft niet echt een plot, maar de scènes staan niet los van elkaar. Het stuk heeft een duidelijke anti-oorlogboodschap. *Hubris* is in de *Palamedes* en de *Troades* een belangrijk element. Met *hubris* wordt een overmoedige daad bedoeld, een daad waarbij je de maat overschrijdt. Zo wordt in de *Palamedes* de persoon *Palamedes* onder valse aanklacht (nl. de Grieken verraden te hebben) door leugen en intrige van *Odysseus* ter dood gebracht door de Grieken. Dit is de eerste hint van de komende destructie van de Grieken. Deze straf wordt bevestigd in de proloog van de *Troades*. De goden *Poseidoon* en *Athene* slaan de handen ineen en beramen een storm tegen de vloot van de Grieken. Aanleiding hiervoor zijn *hubris* daden van de Grieken als het in brand steken van de tempels en verkrachting van de gewijde *Kassandra* (priesteres van *Apollo* met ziensgave) door

Ajax zonder dat deze gestraft wordt. De proloog van de Troades is van belang, omdat het al de onsamenhangende scènes in een verband plaatst. De proloog beschrijft de ramp, die de Grieken staat te wachten. De scènes zijn voorbeelden van Griekse hubris. De schuld van de Grieken wordt bevestigd en het is steeds zekerder, dat ze naar hun verdoemenis worden geleid. De onmenselijkheid van de Grieken bereikt haar hoogtepunt met de moord op het zoontje van Hektoer, Astyanax. Daarna varen ze naar huis. Door hun wreedheid wordt hun ondergang gerechtvaardigd. Verder speelt de *tragische ironie* een belangrijke rol. De Grieken weten niet beter dan dat ze naar huis varen en thuis komen. Het publiek weet, dat zij door toedoen van Poseidoon en Athene niet thuis zullen komen. Dat is hun lot.

Datzelfde lot had bepaald in De Alexandros, dat Paris/Alexandros Troje zou vernietigen. Hekabe had deze voorspelling middels een droom gezien en werd later door Cassandra bevestigd. Priamos en Hekabe, de ouders van Paris en de vorsten van Troje, probeerden aan die ondergang te ontkomen, maar konden dat niet. Hekabe kan zich na iedere pijnlijke ervaring troosten met een hoopvolle verwachting. Uiteindelijk is er geen hoop meer, wanneer in de Troades Astyanax gedood wordt.

Pacifisme van Euripides

Euripides veroordeelt oorlog niet zonder meer, maar wel een oorlog zonder doel en zonder voldoende redenen. Hij is tegen leiders, die blind zijn door hun succes en daardoor daden van onmenselijkheid en goddeloosheid begaan. Hij bewandelt de *via media*: oorlog is helaas nodig, maar moet altijd bedreven worden met verstand en met grootmoedigheid.

De agoon van Hekabe en Helena

Zoals vaker bij Euripides, zien we in tegenstelling tot het voorafgaande in de grote discussie een scherpe Hekabe. Dit gebrek aan consistentie was voor de Grieken niet zo'n probleem. De functie van de agoon is er voor te zorgen dat het publiek kan bekomen van de ellende. Verder wordt het gedrag van Helena op twee manieren bekeken. Helena zegt in de Homerische traditie, dat de goden de schuldig zijn aan haar gedrag: Aphrodite had er immers voor gezorgd dat ze mee moest met Paris; zij kon er niets tegen beginnen. Daarentegen stelt Hekabe Helena verantwoordelijk voor haar eigen gedrag. Het ironische is dat Hekabe de woordenstrijd wint, maar dat Helena niet sterft.

Karakters van het drama:

Poseidoon

Athena

Hekabe

Koor van krijgsgevangen vrouwen

Talthubios

Kassandra

Andromache

Menelaos

Helena

De proloog

Poseidoon komt op. Hij begint het stuk met een monoloog, die de toeschouwers de nodige informatie geeft.

Poseidoon

- Ik ben gekomen, ik Poseidoon. Daarvoor heb ik de zilte diepte van de Egeïsche zee verlaten, waar koren van Nereïden hun voeten in een zeer mooi spoor ronddraaien. Want sinds Apollo¹ en ik rondom dit Trojaanse land stenen torens met rechte schietloden hebben geplaatst, is nooit uit mijn hart de sympathie voor de stad van mijn Frygiërs² verdwenen.
- Troje rookt³ nu en is door Griekse lans geplunderd teloor gegaan.
10. Want Epeos van de Parnassos in Phokis⁴ heeft met list van Pallas een paard in elkaar gezet,

---

¹ Apollo en Poseidoon hadden als straf van Zeus het bevel gekregen een jaar Laomedoon, koning van Troje, te dienen, omdat ze geprobeerd hadden hem van de macht te beroven.

² Frygië, landstreek in Asia, het huidige Turkije.

³ De stad rookt nu, de burcht pas aan het eind van het stuk.

⁴ Phokis, streek van de berg de Parnassos en Delphi.

zwanger van wapens en hij heeft het verderfelijke beeld binnen de torens gebracht. Daarom zal het door de mensen later het Houten Paard heten.

15. Heiligdommen en tempels, verlaten door de goden, stromen van bloed. Bij de treden van het fundament van Zeus van de Bescherming ligt Priamos gedood. Veel goud en Frygische buit wordt naar de schepen van de Grieken gestuurd.
20. Ze wachten op wind in de achterstevan, opdat zij, de Grieken, die op expeditie zijn gegaan tegen deze stad, na een tijd van tien zaaiseizoenen hun echtgenoten en kinderen tot hun vreugde aanschouwen. Maar ik – want ik verlies van de Argivische godin Hera en Athene, die samen de Frygiërs hebben vernietigd - verlaat het heerlijke Ilion⁵ en mijn altaren. Wanneer verderfelijke verlatenheid een stad krijgt, dan is de verering van de goden er slecht aan toe en worden ze niet meer vereerd. Van veel geweeklaag van krijgsgevangen vrouwen schreeuwt de Skamandros⁶:
30. zij krijgen door het lot meesters. Sommigen zijn in het bezit van het Arkadische volk⁷, anderen van het Thessalische⁸ en

---

⁵ Eigenlijke naam van Troje.

⁶ Rivier bij Troje.

⁷ Arkadië is een streek op de Peloponnesos.

- van de aanvoerders, afstammend van de Atheners van Theseus. Al de Trojaanse vrouwen, die niet verloot zijn, bevinden zich onder dit dak, voor de eersten van het leger uitgekozen en met hen de Lakonische⁹ dochter van
35. Tyndareus¹⁰, Helena, terecht als krijgsgevangene beschouwd. Maar als iemand déze ongelukkige hier wil zien, zij is aanwezig, Hekabe: zij ligt voor de poorten en vergiet vele tranen en dat om velen. Haar kind immers, de beklagenswaardige Polyxena, is bij het gedenkteken van
40. Achilles, zijn graf, ellendig gedood. Gestorven zijn Priamos en zijn kinderen. Met Cassandra, die door de heer Apollo¹¹ razend als maagd is opgegeven, heeft Agamemnon, terwijl hij zich niet bekommerd heeft om de eer van de god en om piëteit jegens hem, gewelddadig en duister huwelijksbed gedeeld Maar u, stad en glad bolwerk, dat ooit voorspoed kende, vaarwel. Als Pallas, Zeus' kind, u niet ten val had gebracht, dan zou u nu nog op uw fundamenten staan.

---

⁸ Thessalië, streek in het noordoosten van Griekenland.

⁹ De eigenlijke naam van de Spartanen, was Lakedaimoniërs, of Lakoniërs en het land heette Lakedaimon.

¹⁰ Spartaanse koning en vader van Helena.

¹¹ Apollo was verliefd op Cassandra geweest. Om haar te paaien had hij haar de ziensgave gegeven. Cassandra wees hem toch af. Als straf zorgde hij, dat haar voorspellingen niet geloofd werden, wanneer zij van hem bezeten was.

de resten van Troje

Athene

Mag ik de grote god, die naaste verwant van mijn vader in afkomst is en onder de goden geëerd is, toespreken,
50. nadat ik mijn vroegere vijandschap beëindigd heb?

Poseidoon

Dat mag. Want omgang met verwanten, heerseres Athene, bekoort het hart niet weinig.

Athene

Ik prijs uw vriendelijke stemming. Heer, ik leg u een voorstel voor, dat u en mijzelf betreft.

Poseidoon

55. Je zult toch niet van een god een nieuw woord berichten, hetzij van Zeus hetzij van iemand van de mindere goden?

Athene

Nee, maar om Troje, waar wij beiden lopen, ben ik naar uw macht gekomen om die als bondgenoot te krijgen.

Poseidoon

Heb je dan heus je vroegere vijandschap van je afgezet

60. en nu ze door vuur in de as ligt, medelijden met haar?

Athene

Eerst even hiernaar terug. Zal je gemene zaken doen en met mij willen, wat ik eventueel wil doen?

Poseidoon

Ja zeker, maar dan wil ik het jouwe ook vernemen. Ben je om de Grieken of om de Trojanen hier gekomen?

Athene

65. Ik wil mijn vroegere vijanden, de Trojanen, opvrolijken en het leger der Grieken wil ik een bittere terugkeer bezorgen.

Poseidoon

Waarom switch je steeds van sympathie en haat en bemin je al te zeer, wie je toevallig haat en bemint?

Athene

Weet je niet van het wangedrag tegen mij en mijn tempel?

Poseidoon

70. Dat weet ik. Toen Ajax Cassandra met geweld meesleepte.

Athene.

Ja en hij is absoluut niet gestraft of berispt door de Grieken.

Poseidoon

En toch hebben ze Ilion met jouw kracht verwoest.

Athene

Ja en daarom wil ik ze samen met jou kwaad doen.

Poseidoon

Wat mij betreft, gereed is wat jij wil. Maar wat zal jij doen?

Athene

75. Ik wil hun een ongelukkige terugkeer bezorgen.

Poseidoon

Terwijl ze op het land blijven of op de zilte zee?

Athene

Wanneer zij naar huis varen, weg van Ilion.

En Zeus zal regen en ontzaglijk veel hagel

sturen en donker blazen van de lucht.

80. Hij zegt mij het vuur van de bliksem te zullen geven om met dat vuur de Griekse schepen te bekogelen en in brand te steken. Jij daarentegen vul, van uw kant,

- de weg over de Egeïsche zee met stortvloed en zeekolken en met lijken de holle uithoek van Euboia¹²,
85. opdat de Grieken voortaan eerbied voor mijn tempels en voor de overige goden ontzag weten te hebben.

Poseidoon

- Dit zal gebeuren. Een gunst behoeft geen lange rede. Ik zal het oppervlak van de Egeïsche zee in verwarring brengen. De kapen van Mykonos en de klippen van Delos
90. en Skyros en Lemnos en de voorgebergten van Kaphareus, die zullen de lichamen van veel gestorven doden hebben. Welaan, ga naar de Olympos en grijp de bliksemschichten uit de handen van uw vader en kijk uit, wanneer het Griekse leger de zeilen hijst.
95. Al wie van de stervelingen als een dwaas steden verwoest komt later zelf om, wanneer hij tempels en tomben aan de eenzaamheid heeft prijsgegeven.

Athene en Poseidoon gaan weg. Hekabe, die op de grond ligt, verheft zich en heft een monodie aan. Hierin zingt ze eerst over haar eigen ellende, dan over de daden van de Grieken en dan roept ze de overige Trojaanse

---

¹² baai tussen Kaphareus en de Chersonesos.

vrouwen op deel te nemen aan haar weklagen. Zo nodigt zij het koor uit op te komen.

Hekabe

- Omhoog, ongelukkige. Til van de grond
je hoofd op, je hals. Niet meer is dit hier
- 100.** Troje en niet meer zijn wij koning van Troje.
Verdraag de omslag van je lot.
Vaar over de voorde, vaar volgens de god.
Niet moet je de voorstevan van het leven
tegen de golven in wenden: je vaart met het lot.
- 105.** Ach, ach.
Want waarover kan ik, ongelukkige, niet zuchten?
Mijn vaderland is weg en mijn kinderen en mijn man.
O grote roem van mijn voorouders, die vernederd wordt,
jij bleek een luchtbel.
- 110.** Wat moet ik verzwijgen en wat niet?
Waarover rouwen? Ik ongelukkige, ongelukkig is het bed,
waarop mijn leden liggen. Hoe ben ik er aan toe!
Met mijn rug lig ik uitgestrekt op een hard bed.
- 115.** Ach mijn hoofd, ach mijn slapen
en zijden, hoe verlang ik mijn rug en ruggengraat

- te draaien en te wentelen
naar beide wanden van mijn leden
op de eeuwige klaagzang van tranen.
120. Ook dat is muziek voor ongelukkigen
om somber verderf te bezingen.
Vorstevens van schepen, jullie, die op weg
met snelle roeispanten naar het heilige Ilion
over de purperen zee en
125. door Griekenlands' baaien met goede havens
met de huiveringwekkende paiaan¹³ van fluiten
met het geluid van goed klinkende herdersfluiten
omhangen waren met gevlochten touw, vondst van Egypte,
130. ach, ach, om in de zeeboezems van Troje
de huiveringwekkende echtgenote van Menelaos
te komen halen, smaad voor Kastoor¹⁴
en voor de Eurotas¹⁵ een schande,
die echtgenote, die
135. de ploeger van vijftig kinderen,
Priamos afslacht en mij, de ongelukkige Hekabe,
naar dit onheil uit de koers heeft gedreven.

---

¹³ De paiaan is een oorlogslied.

¹⁴ Kastoor en Pollux, de Dioskouren, waren Helena's broers.

¹⁵ rivier in Lakonië.

- Wee mij, op wat voor zetel zit ik,
een zetel opgesteld bij de tent van Agamemnon.
140. Als slavin word ik meegenomen
op hoge leeftijd weg uit mijn huis, weeklagend
terwijl mijn hoofd deerniswekkend kaal geplunderd is.
Maar ongelukkige echtgenotes
van de Trojanen met bronzen speren
en ongelukkig gehuwde jonge vrouwen,
145. Troje smeult, laten we weeklagen.
Zoals een moeder gekrijs aanheft voor gevleugelde
vogels, zo zal ik
gezing aanheffen, niet hetzelfde
als ik ooit dan aanhief
150. op de scepter van Priamos steunend
met luid dreunend Frygisch stampen van voeten,
die een reidans leiden, ter ere van de goden.

De parodos

Het koor komt in twee halfkoren op, het ene deel in vs. 153 en het tweede in vs. 176. De parodoi, waardoor de halfkoren opkomen, verschaffen de weg naar de tenten verderop, waarin de krijgsgevangenen Trojaansen zitten.

Halfkoor A

str. Hekabe, wat schreeuw je? Waarom roep je?
Waarop doelt uw woord? Want door het verblijf heen
155. hoorde ik de weklachten, die jij jammert.
Door de borst vliegt angst
bij de Trojaanse vrouwen, die in deze tent
hun slavernij bejammeren.

Hekabe

Kinderen, reeds beweegt zich naar de schepen
160. van de Grieken de hand met roeriem voorzien.

Halfkoor A

Wee mij, waarom? Of zullen ze mij misschien nu al
met een schip van mijn vaderland weg voeren?

Hekabe

Ik weet het niet, maar ik vermoed ellende.

Halfkoor A

Ach, ach.

165. Ongelukkige Trojaanse vrouwen, die nog meer ellende zullen horen, komt uit uw tent.
De Grieken bereiden hun terugkeer voor.

Hekabe

Ach, ach.

Dat jullie me nu niet

170. de bezeten Cassandra,
om door de Grieken onteerd te worden,
naar buiten sturen
in haar extase en dat ik niet zo pijn op pijn lijd.

Ach.

Troje, ongelukkig Troje. Je bent verdwenen,
en ongelukkig zijn zij die jou verlaten,

175. zowel die nog leven als ook die bedwongen zijn.

Het tweede halfkoor komt door de andere parodos op.

Halfkoor B

Wee mij. Trillend heb ik deze tent verlaten
van Agamemnon om te luisteren,
koningin, naar u. Toch niet ligt er een besluit
mij, ongelukkige, te doden?

180. Of bereiden de matrozen zich reeds voor op de
achterstevens om hun spanen in beweging te brengen?

Hekabe

Kind, verman je.

Halfkoor B

Door angst overweldigd ben ik gekomen
Is er al een bode van de Grieken gekomen?

185. Aan wie ben ik ongelukkige als slavin toegewezen?

Hekabe

Je bent er niet ver vanaf verloot te worden.

Halfkoor B

Ach, ach.
Wie van de Grieken zal mij, ongelukkige, hetzij naar

Phthia¹⁶ of naar een eiland brengen
ver van Troje?

Hekabe

190. Ach, ach.
Wie zal ik, ellendige, dienen, waarheen ..,
waar ter wereld zal ik als oude vrouw slavin zijn?
als een dar, deze ongelukkige gestalte
van mij, een lijk,
een krachteloos pronkstuk onder de doden?
Ach, ach.
Zal ik bij het voorportaal de wacht houden
195. of zal ik kinderen opvoeden, ik die de eer
had Troje te leiden?

Koor

Ach, ach, met wat voor weeklachten
bejammer ik jouw vernietiging?
Niet zal ik in een weefgetouw van de Ida
de weversnaald heen en weer
draaien en keren.
Voor het laatst zie ik de lichamen van mijn kinderen,

---

¹⁶ landstreek in Thessalië.

- voor het laatst. Ik zal zwaardere lasten hebben,
hetzij in het bed van Grieken beland
-mogen die nacht en dat lot naar de duivel lopen-
- 200.** hetzij om uit de Peirene¹⁷
als deerniswekkende dienares
eerbiedwaardig water te halen.
Ach, mogen wij naar het beroemde,
gelukzalige land van Theseus¹⁸ gaan.
- 205.** Ja, niet naar de kolken van de Eurotas,
de zeer gehate verblijfplaats van Helena,
waar ik als slavin Menelaos zal ontmoeten,
de verdelger van Troje.
Van het eerbiedwaardige land van de Peneios¹⁹,
- 215.** het zeer mooie voetstuk van de Olympos,
heb ik het gerucht gehoord, dat het zwaar is van welvaart
en van schoonbloeiende vruchtbaarheid.
Dit is voor mij de tweede plek om naar toe te gaan
na het heilige, zeer goddelijke land van Theseus.
- 220.** Ook van de Etna van Hefaistos,
land gelegen tegenover de Phoinikiërs,

---

¹⁷ bron in Korinthe.

¹⁸ ooit koning van Athene.

¹⁹ rivier in Thessalië.

- moeder van de Sicilische bergen, hoor ik
dat het bekend gemaakt wordt door kransen van deugd.
En moge ik land bewonen,
- 225.** dat dichtbij de Ionische zee is,
dat bevochtigd wordt door de zeer schone
Krathis²⁰, die het haar vuurrood maakt,
terwijl hij het land voedt met zeer heilige bronnen
en het land voorspoed brengt, zodat het rijk aan mannen is.
- 230.** Kijk, hier komt van het leger van de Grieken
een bode, meester van nieuwe woorden.
Hij heeft haast.
Wat brengt hij? Wat zegt hij? Want werkelijk, slavinnen
van het Griekse land zijn we al.

---

²⁰ rivier in Bruttium; volgens Plinius N.H. XXXI.2, Ov. Met XV.315-6 zou de rivier inderdaad de haren rood kleuren.

Eerste epeisodion

Opkomst Talthubios

Talthubios

235. Hekabe, u weet immers dat ik vaak de weg naar Troje ben gegaan als heraut vanuit het Griekse legerkamp en zo was ik ook al eerder bij u bekend als Talthubios, vrouw, ben ik gekomen om een jobstijding te berichten.

Hekabe

Dit, lieve vrouwen, is wat al lang angst gaf.

Talthubios

240. Jullie zijn al verloot, als dat jullie angst bezorgde.

Hekabe

Ach, ach, van wat voor stad
hetzij in Thessalië hetzij in Phthia
heb jij gesproken of in het land van Kadmos?

Talthubios

Stuk voor stuk is een ieder van jullie verloot en niet tegelijk.

Hekabe

Wie heeft dan wie gekregen? Wie van de Trojaansen
245. wacht een goed lot?

Talthubios

Dat weet ik. Wel, verneem alles in detail, niet tegelijk.

Hekabe

Wie dan heeft mijn kind gekregen,
zeg 't, de rampzalige Cassandra?

Talthubios

Haar heeft uitgekozen heer Agamemnon gekregen.

Hekabe

Soms als slavin voor de Spartaanse
250. bruid? Wee mij, mij.

Talthubios

Nee, maar als geheime partij in bed.

Hekabe

De maagd van Phoibos, aan wie de god met gouden

haren een ongehuwd leven als eergeschenk gegeven had?

Talthubios

255. Liefde voor het bezeten meisje heeft hem geraakt.

Hekabe

Werp, kind, van je lichaam
de zeer heilige sleutels²¹ en je heilige
attribuut, je krans.

Talthubios

Ja, geweldig voor haar, hè, een koningsbed te krijgen?

Hekabe

260. Waarom hebben jullie mijn jonge kind van mij genomen?
Waar is ze, mijn kind?

Talthubios

Bedoelde je Poluxena, of naar wie vraag je?

Hekabe

---

²¹ van de tempel van Apollo.

Ja, naar haar. Aan wie heeft het lot haar verbonden?

Talthubios

Haar is opgedragen het graf van Achilleus te dienen.

Hekabe

265. Arme ik. Ik heb een dienaars van een graf gebaad.
Maar wat is dit voor wet van de Grieken
of wat voor gewoonte, vriend?

Talthubios

Prijs uw kind gelukkig. Ze heeft het goed.

Hekabe

Wat heb je hier geroepen? Ziet ze de zon?

Talthubios

270. Het lot heeft haar: ze is vrij van ellende.

Hekabe

En de vrouw van Hektoor, de man met sterke plannen,
de ongelukkige Andromache, wat voor lot heeft zij?

Talthubios

Ook zij is uitverkoren en Achilleus' zoon heeft haar.

Hekabe

En ik, voor wie ben ik

275. dienaars, ik die voor mijn oude persoontje
een derde been nodig heb voor mijn hand?

Talthubios

De Ithakenzer Odusseus is aangewezen door het lot
als heer om u als slavin te hebben.

Hekabe

Ach, ach.

Sla je geschoren hoofd.

280. Krab met je nagels je twee wangen.

Wee mij, mij.

Door het lot ben ik aangewezen
een afschuwelijke, listige kerel te dienen,
vijand van het recht, een afschuwelijk beest,

285. die alles van daar naar hier verdraait
en van hier weer naar daar met dubbele tong
en wat eerder geliefd was ongeliefd maakt.

- Vrouwen, beklagt mij. Ik ben er geweest en
290. ik de ongelukkig ben rampspoedig verloren,
omdat ik een zeer ongelukkig lot toegeworpen ben.

Koorleidster

Meesteres u weet het uwe, maar mijn lot,
wie van de Achaiers of wie van de Grieken heeft dat?

Talthubios

- Vooruit, het is nodig Cassandra zo snel mogelijk
295. hierheen naar buiten te brengen, dienaren, opdat
ik haar de krijgsheer in handen geef en daarna
de uitgelezen krijgsgevangenen naar de rest breng.
Hé, wat voor schijnsel van een fakkel schijnt binnen?
Steken de Trojaansen – of wat doen ze?- de hut in brand
300. in de mening dat ze uit dit land weggevoerd zullen worden
naar Argos en steken ze hun eigen lichamen in brand,
omdat ze willen sterven? Zeer zeker verdraagt
vrijheidsdrang, als je zo bent, ellende met moeite.
Doe open, doe open. Verwijt mij niet
305. wat voor hen geschikt, voor de Grieken gehaat is²².

---

²² de dood van de krijgsgevangen vrouwen.

Hekabe

Dat is het niet. Ze steken zich niet in brand, maar mijn kind rent razend voort hierheen, in draf, Cassandra.

Kassandra

str. Houd 't omhoog. Geef 't. Ik breng licht. Ik eer, ik verlicht

- kijk, kijk -

met fakkels dit heiligdom,

heer Hymenaios²³;

gelukzalig de bruidegom;

gelukzalig ik door het koningsbed,

ik die in Argos trouw.

Huwelijkszang, heer Hymenaios.

315. Omdat jij, moeder, bij tranen en jammerklachten mijn gedode vader en dierbaar vaderland blijft bejammeren, ontbrand ik tot eer van mijn bruiloft

320. dit vuurlicht om te stralen en te glanzen; zo geef ik, Hymenaios, jou bij het bed

---

²³ god van de bruiloft.

- van meisjes,
geef ik, Hekate²⁴, licht
bij het bed van meisjes,
- 325.** zoals de gewoonte is.
Zwaai uw been in de lucht, voer, ja, voer een reidans op
-heu, heia-
als ten tijde van het grootste geluk
van mijn vader.
De reidans is heilig.
Vooruit jij, Phoibos, nu. In uw heiligdom
- 330.** in het midden van laurierbomen offer ik.
Bruiloftszang, o Hymenaios, bruiloftszang.
Dans, moeder, en til uw voet op.
Doe mij een groot plezier en kom hierheen.
Draai samen met mijn voeten in het rond.
- 335.** Roept "O, Hymenaios"
in gelukzalige zangen
en juichkreten voor de bruid.
Gaat, dochters, der Frygiërs
met mooie peplos, bezingt
- 340.** de man die als echtgenoot
voor mijn huwelijksbed is voorbestemd.

---

²⁴ godin van zwarte magie.

Koorleidster

Koningin. Het meisje is bezeten. Pak haar. Voorkom,
dat zij met lichte tred naar het kamp der Grieken gaat.

Hekabe

Hefaistos, op huwelijken van mensen draagt u fakkels.
Maar nu blaast u een schandelijke vlam aan
345. die ver is van wat ik hoopte. Wee mij, kind,
hoe vermoedde ik nooit, dat jij door een lans
en Griekse speer dit huwelijk zou krijgen.
Overhandig mij het licht, want het hoort niet, dat jij
als mainade voortijlend een fakkel draagt en niet ben jij
350. door jouw lot, kind, bezonnen, maar je bent nog net zo.
Brengt fakkels naar binnen en verruilt
haar bruiloftsliederen voor tranen, Trojaanse vrouwen.

Kassandra

Bedek mijn zegevierend hoofd
en verheugt u over mijn huwelijk met de koning
355. en begeleid mij, en als ik het niet graag wil,

- duw mij dan met geweld. Want als Loxias²⁵ bestaat,
dan zal de beroemde heer der Grieken met mij ellendiger
in de echt verbonden worden dan met Helena.
Want ik zal hem doden en op mijn beurt zijn huis
- 360.** vernietigen en zo hem straffen voor mijn broers en vader.
Maar ik zal dat laten en niet zullen wij de bijl bezingen,
die in mijn nek zal gaan en in die van anderen.
En niet een gevecht met de dood van een moeder,
veroorzaakt door mijn huwelijk en niet de vernietiging
- 365.** van Atreus' huis, maar ik zal laten zien, dat deze stad
gelukkiger is dan de Grieken, ik wel bezeten, maar toch zal
ik me zover verwijderen van bakchische vervoering.
Want zij hebben om één vrouw en één liefde
in hun jacht op Helena ontelbaren verloren. Die veldheer
- 370.** immers, die slimmerik, heeft om wat het meest gehaat was
het geliefdste verloren: hij offerde het huiselijk genot
van zijn eigen kinderen voor zijn broer om een vrouw
en dat nog wel een, die graag en niet met geweld geroofd
was. Nadat ze bij de oevers van de Skamander gekomen
- 375.** waren, stierven zij, terwijl zij niet beroofd werden van hun
landsgrenzen en niet van hun vaderland met hogen torens.

---

²⁵ bijnaam van Apollo.

- wie Ares greep, werd niet gezien door zijn kinderen, werd niet in de handen van zijn vrouw in een peplos gewikkeld, maar in een vreemd land liggen ze. Thuis leek het op hier.
380. Weduwen stierven en de ouders stierven kinderloos thuis: zij hadden hun kinderen voor anderen opgevoed²⁶. En niet is er voor hun begrafenis iemand om voor hen bloed aan de aarde te geven. Het leger verdient deze lofprijzing. Het is beter het schandelijke te verzwijgen en
385. als mijn muze maar nooit een zangeres blijkt, die ellende zal bezingen. Ten eerste stierven Trojanen voor het vaderland, de mooiste roem. Wie ten prooi viel aan de lans, werd dood naar huis gebracht door vrienden en kregen in het vaderland een aardenmantel
390. omwikkeld door de handen, waardoor het had gemoeten. Al wie van de Frygiërs niet stierf in de strijd, woonde altijd alle dagen met vrouw en kinderen, plezier waaraan het de Achaiërs ontbrak. Hoor de ellende van jouw Hektor, hoe het daarmee zit. Ook al scheen hij de beste man,
395. toch is hij weg door de dood. Dat is het gevolg van de komst der Grieken. Als zij thuis waren, dan was het niet opgemerkt, dat hij goed was.

---

²⁶ voor mensen als Agamemnon en Menelaos, maar niet voor zichzelf..

Paris is getrouwd met Zeus' dochter. Had hij dat niet gedaan, dan had hij thuis een onbesproken huwelijk.

400. Al wie verstandig is moet dus oorlog ontvluchten.
Als hij daarin verzeild is geraakt, is het geen schandelijke krans voor de stad mooi te zijn omgekomen en het tegendeel is roemloos. Daarom, moeder, moet u het land niet bejammeren, niet mijn bed. Want wie mij en u het
405. meest gehaat zijn, zal ik met mijn huwelijk vernietigen.

Koorleidster

Hoe hartelijk lach jij om huiselijke ellende en bezing jij, wat jij wellicht in je zang als onzeker zal aantonen.

Talthubios

Als Apollo jou niet in geestdrift had gebracht, dan zou jij niet ongestraft mijn veldheren met zulke uitspraken

410. uit het land uitgeleide doen.
Maar wat eerbiedwaardig en volgens de mening wijs was, bleek dan geenszins beter dan het tegenovergestelde. Want de grootste heer der Panhellenen,
Atreus' geliefde zoon, gaf toe aan de liefde voor deze
415. uitverkoren mainade. En ik ben dan wel arm, maar ik zou het bed van haar toch niet hebben gewild.

En voor jou, geloof me - want je hebt geen gezonde geest -
laat ik het aan de winden om de schimpwoorden van de
Grieken en de lofprijzingen van de Frygiërs mee te nemen.

- 420.** Volg mij naar de schepen, mooie veldheersbruid.
Jij nu, daar de zoon van Laertios jou wil meenemen,
volg. Jij zal de slavin van een wijze vrouw zijn, zoals zij
zeggen, die naar Ilion gegaan zijn.

Kassandra

- Voorwaar, super slim de slaaf. Waarom hebben dienaren
425. die naam, één reden van haat voor alle mensen,
die dienaren zijn rond alleenheersers en steden.
Zeg jij, dat mijn moeder in het huis van Odysseus zal
komen? Waar blijven Apollo's woorden, die in raadsels aan
mij zeggen dat zij hier zal sterven? ...
- 430.** De rest zal ik niet berispen. De ongelukkige, niet weet ik,
wat voor dingen hem te wachten staan te ondergaan:
want ooit zal hem mijn ellende en die van de Frygiërs goud
toeschijnen te zijn. Hij zal immers tien jaren vol maken en
dan pas alleen in zijn vaderland aankomen²⁷
.....

---

²⁷ Hieronder volgt een samenvatting van de Odyssee.

435. waar dan als nauwe doorgang tussen rotsen de verschrikkelijke Charybdis²⁸ ligt en de rauw vlees etende, door de bergen lopende Cycloop en Ligurische vervormster der zwijnen, Kirke en de wrakstukken van de zoute zee en het verlangen naar Lotos en de heilige runderen van
440. Helios, die ooit sprekend vlees laten klinken, een bittere zang voor Odysseus. Om het kort te houden, hij zal levend naar Hades' huis gaan en ontvlucht aan het water van de zee en thuis gekomen ontelbare rampen vinden.

Maar²⁹, zeg eens, waarom moet ik Odysseus' inspanningen luid
445. uitspreken. Ga zo snel mogelijk. Laten we in Hades' huis met een bruidegom trouwen. Of zal jij als slechterik op slechte wijze begraven worden, jij die de indruk wekt iets eerbiedwaardigs te doen, jij legeraanvoerder. En mij zullen, heus, naakt weggeworpen, kloven, van winterwater stromend, dicht bij het
450. graf van mijn bruidegom aan beesten geven om ervan te eten,

---

²⁸ De Charybdis was in de mythologie een maalstroom, die water opslopte en weer uitspuwde. Deze Charybdis zou de straat van Messina zijn bij Sicilië, waar inderdaad sterke getijdestromingen zijn.

²⁹ Deze passage staat in het Grieks in de trocheïsche tetrameter, volgens Aristoteles het oorspronkelijke metrum van de tragische dialoog. Dit metrum is bij alle drie de tragici terug te vinden.

mij de dienaar van Apollo. Witte wollen banden van de mij geliefdste god, mystieke kleinoden, vaarwel, voor mij zijn de feesten voorbij, waarin ik voorheen plezier had; gaat, weggescheurd van mijn lichaam, opdat ik, terwijl ik lichamenlijk nog rein ben, dit aan de snelle winden geef om mee te nemen, o voorspellende heer.

455. Waar is het schip van de veldheer? Waarheen toch moet ik gaan? Je zult wel niet snel genoeg uitkijken naar wind voor de zeilen om mij als één Erinys³⁰ van de drie uit dit land weg te voeren. Vaarwel, mijn moeder. Huil absoluut niet. Geliefd vaderland en broers die onder deze grond zijn en mijn vader die me heeft verwekt, jullie zullen mij over niet lange tijd ontvangen.

460. Ik zal in de onderwereld komen, zegevierend en als vernietigster van het huis der Atriden, door wie wij te gronde zijn gericht.

Koorleidster

Wachten van de oude Hekabe, hebben jullie niet gezien van jullie meesteres, hoe zij zonder stem languit valt?

Help haar eens? Of zullen jullie, nietsnutten, haar op de

465. grond laten? Help haar overeind.

---

³⁰ Cassandra ziet zich als wraakgodin voor het onrecht tegen Troje gepleegd.

Hekabe

Laat me op de grond liggen. - echt niet is het ongeliefde
geliefd, meisjes - Ik onderga, heb ondergaan, zal dingen
ondergaan erg genoeg om op de grond te vallen.
Goden.... slecht zijn de bondgenoten, die ik oproep.

470. Toch laat het zich horen de goden te roepen,
wanneer iemand van ons ongeluk krijgt.
Eerst wil ik het eindlied van het goede zingen, want dan zal
ik met mijn ellende meer medelijden opwekken.
Wij waren heersers en ik huwde in een koningshuis,
475. Daar baarde ik kinderen, die de besten waren
niet zo maar nummers, maar de besten der Frygiërs.
Nooit zal wel een Trojaanse vrouw of Griekse of barbaarse
vrouw zich erop kunnen beroemen die voortgebracht te
hebben. Hen heb ik zien vallen door Griekse speer
480. en ik heb mijn haren hier afgesneden bij de tomben van hun
lijken en ik heb hun vader Priamos beweend, niet omdat ik
het van anderen hoorde, maar ik zag zelf met deze ogen
hoe hij afgemaakt werd bij het huiselijk brandaltaar
en hoe de stad ingenomen werd. De meisjes, die ik heb
485. opgevoed om uitgelezen echtgenoten waardig te zijn,

heb ik voor anderen opgevoed en zijn uit mijn handen genomen en er is geen hoop, dat ik door hen gezien zal worden. Zelf zal ik ze nooit meer zien.

490. Wat erger is en de kroonlijst van jammerlijke ellende, ik zal als oude slavin Griekenland bereiken.
Wat het minst past bij deze ouderdom, ze zullen mij, moeder van Hektoor, de volgende taken geven: hetzij als slavin de grendels van de deuren te bewaken, hetzij brood te maken en om met mijn gegroefde rug op de grond te slapen en niet in een koninklijk bed,
495. maar met een versleten, gescheurde peplos om mijn versleten lichaam, ongeschikt voor gelukkigen om te hebben.
Ik, ongelukkige, wat heb ik gekregen en wat zal ik krijgen door één huwelijk van één vrouw.
500. Kind, Cassandra, medebacchante van de goden door wat voor gebeurtenissen heb jij je reinheid verloren. Jij, Poluxena, ongelukkige, waar toch ben jij? Want van de vele kinderen die mij geboren zijn helpt noch een zoon noch een dochter mij, rampzalige.
505. Waarom dan helpen jullie mij overeind? Waar hopen jullie op? Brengt mijn tere voet, die ooit in Troje was en nu geknecht, naar de strozak, die op de grond ligt

en naar het stenen ledikant. Ik wil me daarin storten, mijn
einde vinden, door tranen verteerd. Van de gelukkigen
510. moeten jullie niemand gelukkig vinden vóór zijn dood.

Eerste stasimon

Het koor is door de laatste woorden van het epeisodion ertoe aangezet te zingen over de eigen ervaring over hoe geluk kan omslaan. Dit lied werpt zijn schaduwen vooruit over wat de Grieken te wachten staat. Athena's rol in de inname van Troje krijgt in dit lied nadruk. Hierbij moet de toeschouwer denken aan het verzoek van Athena aan Poseidoon in de proloog. Zelfs de Grieken kunnen niet op haar steun vertrouwen.

Koor

str. Muze, zing voor mij over Troje
te midden van de tranen
een begrafeniszang, een ongekend lied.

515. Want nu zal ik een lied over Troje laten klinken,
hoe ik door een wagen op vier benen van de Grieken
ongelukkig als krijgsgevangene te gronde ben gegaan,
toen een paard was achtergelaten, dat hemelhoog dreunde

520. met gouden versieringen, met wapens
in de poort door de Grieken.

Het volk schreeuwde luid
vanaf de rots van Troje, daar geposteed.

"Kom, jullie, voor wie de ellende voorbij is,
525. brengt dit heilig beeld omhoog de stad in

voor de Trojaanse uit Zeus geboren dochter.”

Wie van de meisjes is niet gegaan,
welke grijsaard is niet uit zijn huis gegaan?

Onder vreugdevolle liederen

530. kregen zij een listig verderf in bezit.

ant. Heel het geslacht de Frygiërs
stormde naar de poorten

naar de geschaafde list der Grieken in dennenhout uit de bergen

535. en om Troje's verderf tot schouwspel te maken,

een gift aan een ongehuwde maagd met onsterfelijke paarden.

Zoals met kabels van gesponnen linnen

de donkere buik

van een schip, hebben zij

540. de list op de grond van de stenen tempel van de godin Pallas,

besmeurd met het bloed, geplaatst.

Bij de inspanning en de vreugde

verscheen de nachtelijke duisternis

en de Libysche lotos³¹ weerklonk

545. en Frygische liederen en meisjes zongen

bij het dreunen van de hoog geheven voeten

---

³¹ De lotos werd gebruikt om fluiten te maken.

luid vrolijke liederen
en alles verlichtend schijnsel van vuur
gaf in de huizen een donkere gloed
550. om te slapen.

Ik bezong toen de in de bergen dolende
maagd³², Zeus' dochter,
rond haar tempel in reidansen.

555. Een bloederige kreet
in de stad beheerste
de burcht Pergamon. Geliefde kinderen
sloegen om de jurken van hun moeder
hun bange handen.

560. Uit zijn schuilplaats³³ kwam Ares,
werk van het meisje Pallas.

Frygiërs zijn afgemaakt bij de altaren.

In de bedden heerst eenzaamheid:
van de mannen is het hoofd afgesneden;
565. zij biedt Hellas een kinderen opvoedende krans
van jonge vrouwen:
dat doet het vaderland der Frygiërs pijn.

---

³² Artemis.

³³ het paard.

Hekabe, zie jij hoe Andromache
op een lege wagen vervoerd wordt?
570. Met het schommelen van de borsten gaat
de lieve Astyanax mee, kind van Hektoor.
Waarheen toch ga jij op de rug van de wagen,
ongelukkige vrouw, zittend bij de bronzen
wapens van Hektoor en de wapenbuit met de lans buit gemaakt,
575. waarmee Achilleus' zoon de tempels in Phthia
ver van Troje zal bekransen?

Tweede epeisodion

Andromache

str. Griekse meesters nemen mij mee.

Hekabe

Wee mij.

Andromache

Waarom zingt u onder zuchten mijn zegelied?

Hekabe

Ach, ach..

Andromache

van deze smarten ...

Hekabe

Zeus, ..

Andromache

580. en van dit ongeluk.

Hekabe

Kinderen,

Andromache

Vroeger eens bestonden wij.

Hekabe

ant. Heen is de voorspoed, heen Troje.

Andromache

Rampzalige ..

Hekabe

Goede afkomst van mijn kinderen.

Andromache

Ach, ach.

Hekabe

Ach, jazekeer, wegens mijn ..

Andromache

585. rampen.

Hekabe

Deerniswekkend het lot ..

Andromache

van de stad,

Hekabe

die rookt.

Andromache

str. Echtgenoot, moge jij tot mij komen ..

Hekabe

Jij roept om mijn kind
bij Hades, ongelukkige.

Andromache

590. Bescherming van je vrouw.

Andromache

ant. Jij, verderf der Grieken,

Hekabe

Heer van mijn kinderen,

oude Priamos,

Andromache

breng mij naar Hades' huis.

Andromache

595. Dit gemis is groot ..

Hekabe

Ongelukkige, deze smarten

ondergaan wij.

Andromache

van de verloren stad ...

Hekabe

Smart ligt op smart.

Andromache

door het onverstand der goden, toen uw kind³⁴ Hades

ontvluchtte, uw zoon die om een afschuwelijk huwelijk de

---

³⁴ Paris was als baby te vondeling in de wildernis gelegd, maar door herders gered.

burcht van Troje heeft vernietigd. Bebloed liggen
uitgestrekt bij de godin Pallas lichamen der doden
voor de gieren om mee te nemen. Paris heeft voor Troje
600. een slavenjuk tot stand gebracht.

koorleidster

Rampzalig vaderland, ik huil om u: u wordt achtergelaten.
U ziet nu een jammerlijk eind van mijn huis, waar ik in
barensnood was.

Hekabe

Jullie moeder staat in een verlaten stad en blijft achter
zonder jullie. Wat een weeklacht, wat voor pijnen
605. en tranen op tranen stromen neer
voor ons huis. Wie dood is vergeet
smarten.

Koorleidster

Hoe aangenaam zijn voor wie het slecht vergaan is tranen
en rouwklachten en muziek, die pijn behelst.

Andromache

610. Moeder van de man, die ooit de meesten der Argivers
vernietigd heeft, van Hektoor, zie je dit?

Hekabe

Ik zie wat de goden doen, hoe zij wat niets is hemelhoog oprichten en hoe zij wat iets schijnt vernietigd hebben.

Andromache

Ik word samen met mijn kind als buit meegenomen. Adel
615. komt tot slavernij. Zo grote ommekeer heeft het.

Hekabe

Verschrikkelijk is wat noodzaak doet. Zojuist is ook van mij met geweld weggerukt Cassandra weggegaan.

Andromache

Ach, ach.
Een andere Ajax, jouw dochters tweede, naar het schijnt, is opgedoken. U bent ongelukkig ook in ander opzicht.

Hekabe

620. Ja, hiervan heb ik geen beperkt hoeveelheid.
Immers ramp concurreert met ramp.

Andromache

Uw kind Poluxena ligt geofferd dood bij het graf
van Achilleus, een geschenk voor een zielloze dode.

Hekabe

Ach, ik ongelukkige. Dat is dát wat mij al lang Talthubios
625. onduidelijk als duidelijk raadsel heeft gezegd.

Andromache

Ikzelf heb haar gezien en ik ben van deze wagen af gegaan
en heb haar lijk in een jurk geborgen en om haar gerouwd.

Hekabe

Ach, kind, je bent goddeloos geofferd.
Ach, ach, nog een keer, hoe slecht vind jij je eind.

Andromache

630. Ze is gestorven, zoals ze gestorven is, maar toch is ze door
gelukkiger lot gestorven dan waardoor ik leef.

Hekabe

Kind, dood zijn is niet hetzelfde als kijken,

want het ene is niets en in het andere is nog hoop.

Andromache

- Moeder, u die gebaard heeft, luister naar een zeer mooi
625. woord, opdat ik uw hart verblijd.
Ik noem het niet-geboren worden hetzelfde als het sterven.
Beter dan het ongelukkig leven is het sterven.
Als je geen ellende hebt meegemaakt, heb je geen pijn.
Wie gelukkig is geweest en in ellende is terecht gekomen,
640. is zich bewust van zijn verloren vroegere welvaart.
Maar zij, precies alsof ze het licht niet gezien heeft,
is dood en weet niets van haar ellende.
Ik heb op een goede naam gemikt
en meer dan dat gekregen, maar het geluk gemist.
645. Want wat men als verstandig voor vrouwen vond,
daarop legde ik me met inzet toe in Hektoors huis.
Op de eerste plaats, waar - of nu een vrouw wel of niet een
slechte naam heeft - zij juist dat naar zich toe trekt, een
slechte naam hebben, als zij niet binnen blijft,
650. liet ik het verlangen daarnaar los en bleef ik in huis.
In huis was ik niet ontvankelijk voor ijdel geklets van
vrouwen en ik was er tevreden mee van huis uit mijn

- verstand als leermeester te hebben. Ik gaf mijn man het
zwijgen van mijn tong en een rustig oog. Ik wist,
655. waarin ik mijn man moest overwinnen
en waarin ik hem de zege moest laten.
En de tijding hiervan is in het Griekse kamp gekomen
en heeft me te gronde gericht. Want toen ik gevangen was,
wilde Achilleus' zoon mij als echtgenote krijgen.
660. Ik zal slavin zijn in het huis van heersers.
En als ik Hektoors dierbare hoofd terzijde heb geduwd en
mijn hart zal openen voor de echtgenoot van dit moment,
dan zal ik slecht schijnen in de ogen van de dode, maar
wanneer ik hem hier haat, dan zal ik me bij mijn meesters
665. gehaat maken. En toch, men zegt, dat slechts één nacht
de vijandelijkheid van een vrouw tegen het bed van een
man oplost. Ik veracht iedere vrouw, die haar vroegere man
voor een nieuw bed wegwerpt en een ander bemint.
Maar ook een paard, dat los gemaakt wordt van het paard
670. waarmee het opgevoed is, zal niet makkelijk een juk
trekken. En toch is een beest zonder tong en gebruikt geen
begrip en blijft in natuur achter.
Lieve Hektoor, ik had jou als man en je was genoeg voor
mij:
groot door je begrip, afkomst en rijkdom en moed.

675. Onaangererd kreeg je mij uit mijn vaders huis. Als eerste
bracht je mijn maagdelijk bed voor je onder het juk.
En nu ben jij wel dood, maar ik ga overzee
naar Griekenland als krijgsgevangene om een slavenjuk te
dragen. Is dan niet de ondergang van Poluxena, om wie jij
680. zucht, veel minder ellendig dan die van mij?
Want ik heb zelfs geen hoop, iets wat aan alle stervelingen
overblijft; zelfs niet houd ik me zelf voor de gek een winst
te zullen behalen. Want ook de gedachte is iets zoets.

Koorleidster

- Jij bent in hetzelfde ongeluk terecht gekomen. Jij rouwt om
685. jezelf. Daarmee leer je me, in wat voor leed ik zit.

Hekabe

- Zelf ben ik nog niet in het ruim van een schip geweest.
Ik heb het op een tekening gezien en ervan gehoord.
Zo ken ik het. Als zeelui immers een matige wind hebben
om hen mee te nemen, zijn ze vol moed uit hun
690. inspanningen gered te worden: de een staat aan 't roer, de
ander bij het zeil en weer een ander houdt het kielwater uit
het schip. Maar als de zee in beroering is gebracht en in

- grote hoeveelheid eroverheen slaat, dan geven ze toe aan hun lot en geven ze zich over aan het rollen van de golven.
695. Zo heb ook ik veel leed en ben ik sprakeloos en laat ik mijn mond rusten. Want de ellendige vloedgolf, die van de goden komt, overwint mij. Maar, lieve kind, laat met rust wat met Hektoor is gebeurd. Jouw tranen zullen hem zeker niet redden. Eer jouw heer van dit moment. Verleid de man,
700. zoals je kan. En als je dit doet, dan zal je tegelijk je vrienden verblijden en dan zal je wel dit kind van mijn zoon opvoeden om ooit voor Troje een zeer goede hulp te zijn. Ik hoop dat uit hem kinderen geboren worden en dat zij weer Troje zullen stichten en dat
705. er nog een stad bestaat.
Maar goed, nu iets anders.
Welke Griekse dienaar zie ik hier weer komen als bode van nieuwe besluiten?

Talthubios, bode der Grieken komt op.

Talthubios

- Vrouw van Hektoor, vroeger ooit de beste Frygiër, haat me
710. niet, want ik zal niet vrijwillig de gemeenschappelijke bevelen van Grieken en Pelopiden brengen.

Andromache

Wat is er? Want je aanhef is voor mij onheilspellend.

Talthubios

Men heeft besloten dit kind ...Hoe moet ik het zeggen?

Andromache

Toch niet, dat hij niet dezelfde heer krijgt als ik?

Talthubios

715. Geen der Grieken zal ooit zijn heer zijn.

Andromache

Dat ze hem hier ter plekke achterlaten als restant van de Frygiërs?

Talthubios

Ik weet niet, hoe ik jou gemakkelijk rampen moet vertellen.

Andromache

Schroom prijs ik, maar niet als je van rampen spreekt.

Talthubios

Ze zullen je zoon doden, opdat je het grote kwaad hoort.

Andromache

720. Wee mij, hoe een groter ramp dan mijn huwelijk hoor ik hier.

Talthubios

Odysseus sprak onder de Grieken en won.

Andromache

Ach, nog een keer. Want wij lijden geen matig kwaad.

Talthubios

Hij zei hun niet het kind van de beste vader op te voeden.

Andromache

Moge hij zo winnen omtrent zijn eigen kinderen.

Talthubios

725. Maar dat zij het van de torens van Troje moeten gooien.
Wel, zo moet het gebeuren en het zal wijzer blijken.

Houd je niet vast aan hem en edel moet je verdrietig zijn om je ellende. Als je geen kracht hebt moet je niet denken sterk te zijn. Want je hebt nergens hulp. Kijk.

730. De stad is verloren en ook je echtgenoot; en jij bent in andermans handen. Wij kunnen tegen één vrouw strijden. Daarom wil ik niet, dat je naar strijd verlangt, dat je iets schandelijks en haatwekkends doet en dat jij op jouw beurt verwensingen naar het hoofd van de Grieken slingert.
735. Want als je iets zal zeggen, waarom het leger boos zal worden, dan zal je zoon hier niet begraven worden en geen meelij krijgen. Zwijg en draag je lot goed. Dan zal je wel het lijk van hem niet onbegraven verlaten en zal je de Grieken vriendelijker tegen je vinden.

Andromache

740. Liefste, bovenmate geëerd kind, jij zal door vijanden gedood worden en je moeder ongelukkig achter laten. De voortreffelijkheid van je vader, die voor de rest redding bleek, is jouw ondergang. Jouw vaders deugd werd voor jou geen voordeel.
745. Ongelukkig bed en huwelijk van mij, waardoor ik ooit in het huis van Hektor gekomen ben, niet om voor de Grieken mijn zoon als offerdier te baren

maar als heerser van het vruchtbaar land van Asia.

Kind, je huilt. Begrijp je ook jouw rampen?

750. Waarom heb je met je handen mijn jurk vastgegrepen en houd je die vast en stort je je als een jong in mijn vleugels? Niet zal Hektoor komen na zijn beroemde lans gegrepen te hebben en uit de grond omhoog gekomen te zijn om jou redding te brengen, niet de familie van je vader, niet de
755. kracht der Frygiërs. Jij zal door een vreselijke sprong van boven onbarmhartig op je nek vallen en zo ophouden te ademen.
O jonge omarming zeer geliefd aan je moeder,
o zoete geur van je lichaam. Voor niets dus heeft deze borst
760. jou in de luiers opgevoed. Voor niets deed ik moeite en werd ik door inspanningen afgemat.
Nu - nooit opnieuw - moet jij je moeder kussen, val je moeder om de nek, sla je armen om mijn rug en druk je mond op de mijne. Grieken, jullie die niet-Grieks kwaad
765. hebben uitgevonden, waarom doden jullie dit kind, dat aan niets schuldig is? Loot van Tyndareus³⁵,
nooit ben jij van Zeus. Ik denk dat je kind van vele vaders bent, ten eerste van Wraak³⁶ en verder van Nijd en Moord en Dood en al de ellende,

---

³⁵ vader van Helena.

770. die de aarde voedt. Want nooit meen ik, dat Zeus jou verwekt heeft, doodslot voor vele anderen en voor Grieken. Vervloekt zij jij, want met je meest schitterende ogen heb je de beroemde vlakte van de Frygiërs schandelijk te gronde gericht. Wel, kom op, neem hem mee en werp hem, als
775. jullie dat besluiten. Eet zijn vlees. Want door de goden worden wij vernietigd en we zullen wel niet voor een kind de dood kunnen afweren. Verbergt mijn ongelukkige gestalte en gooi mij in de schepen. Ik ga immers naar een mooi huwelijksfeest, nu ik mijn eigen kind verloren heb.

Koorleidster

780. Ongelukkig Troje, tienduizenden heb jij verloren omwille van één vrouw en een gehaat bed.

Talthubios

- Kom jongen, laat de geliefde omarming los van je ongelukkige moeder. Ga naar boven op de krans van de torens van je vader, waar het voor
785. jou besloten is je laatste adem uit te blazen.

---

³⁶ een wrekende demon

Grijpt hem. Dat soort dingen moet ieder bekend maken, die zonder medelijden is en met schaamteloosheid meer bevriend is dan onze inborst.

Hekabe

790. Kind, kind van mijn ongelukkig kind,
wij worden beroofd van jouw leven, onterecht,
jouw moeder en ik. Wat moet ik meemaken?
Wat moet ik voor jou, ongelukkige, doen? Voor jou
slaan wij ons op het hoofd en de borst.
795. Want dit is in onze macht. Wee mij om de stad, wee
mij om jou. Wat immers hebben wij niet? Wat missen
wij om onmiddellijk
totaal vernietigd te worden?

Tweede stasimon

Het koor grijpt terug op de eerdere verwoesting van Troje door Herakles en vermeldt het feit dat goden wel voorkeur hebben voor jongens uit Troje, maar dat dat nu niet leidt tot bescherming.

Koor

str. Telamoon³⁷, koning van het bijen voedende Salamis,
800. u heeft uw woonplaats op het omstroomde eiland gezocht,
dat ligt tegenover de heilige heuvel³⁸, waar Athene
voor het eerst een tak van de groene olijf heeft getoond³⁹,
hemelse krans en sieraad voor het glanzende Athene,
jij bent, jij bent samen met de boog dragende
805. zoon van Alkmene dapper⁴⁰ op weg gegaan

---

³⁷ broer van Peleus, door zijn vader Aiakos verbannen, omdat hij zijn halfbroer vermoord had.

³⁸ de Akropolis.

³⁹ Volgens de mythe heeft Athene de olijfboom aan de stad Athene gegeven.

⁴⁰ Volgens de mythologie heeft Herakles ongeveer zestig jaar voor de Trojaanse oorlog onverwacht in de nacht Troje overvallen en geplunderd. Herakles had namelijk de dochter Hesione van Laomedoon van een zeemonster gered. De daarvoor uitgelofde paarden, die Laomedoon van Zeus gekregen had, had Herakles niet gekregen. Dus nam hij wraak.

om Ilion, Ilion onze stad geheel te verwoesten,
voorheen toen je vertrok uit Hellas.

ant. Toen hij de eerste bloem van Griekenland

810. boos om paarden had meegenomen, liet hij bij de goed
stromende Simoeis⁴¹ de zee doorklievende roeispaan rusten en
knoopte kabels

aan achterstevens en haalde de trefzekerheid
van zijn rechterhand van boord,
gewelddadige dood voor Laomedoon. Hij haalde de loodrechte

815. muren van Phoibos⁴² met rossig blazend vuur neer
en verwoestte de grond van Troje.

Twee maal met twee woeste aanvallen werden de muren rond het
Trojaanse land met bloedige lans vernietigd.

str. Voor niets dan vul jij, die tussen gouden wijnkruiken

821. sierlijk stapt, zoon van Laomedoon⁴³,
de bekers, een zeer mooie dienst.

825. Zij die jou verwekt heeft, brandt.

---

⁴¹ kleine rivier bij Troje, die in de Skamander uitmondde

⁴² Poseidoon en Apollo waren bij Laomedoon door Zeus te werk gesteld als straf voor het feit dat ze tegen hem in opstand waren gekomen.

⁴³ Ganymedes was door Zeus uit Troje geschaakt en schonk nu bij de goden de wijn in.

Zeekusten schreeuwden,
zoals een vogel
830. schreeuwt om zijn kinderen,
hier om echtgenoten, daar om kinderen,
weer elders om oude moeders.
Jouw frisse badwater
en het rennen in de sportscholen
835. zijn passé. Maar jij houdt
bij de troon van Zeus je kinderlijk gelaat met je charmes
prachtig kalm.
Priamos' land is vernietigd door Griekse lans.

ant. Eroos, Eroos, jij die ooit naar Troje' s huizen
842. bent gekomen, ging hemelingen⁴⁴ aan het hart.
Hoe heb jij toen Troje geweldig hemelhoog verheven
845. door verwantschap met de goden aan te knopen.
Ik zal mijn verwijt aan Zeus dan niet meer uiten.
Maar het verderfelijke licht van de witgevleugelde
850. dag, die aan de mensen geliefd is, heeft de aarde gezien,
heeft Pergamons verderf gezien,
terwijl ze van dit land een kinderen verwekkende

---

⁴⁴ Eroos deed niet alleen Zeus ontvlammen voor Ganymedes, maar ook Eeos voor Tithonos, beiden zonen van Laomedoon en broers van Priamos.

echtgenoot in haar slaapkamer heeft,
die meegenomen en omhoog geroofd is door een gouden
sterrenvierspan,
grote hoop voor het vaderland.
De liefde van de goden voor Troje is verdwenen.

Derde epeisodion

Menelaos

860. O dit schoon stralend schijnsel van de zon,
waarin ik mijn echtgenote in mijn handen zal krijgen.
[⁴⁵Helena. Want ik, die me dan veel moeite getroost heb,
ben Menelaos en het Griekse leger.]
Ik ben naar Troje gekomen niet, zoals men denkt van mij,
865. om een vrouw, maar op een man af, die mij als gastheer
heeft bedrogen en uit mijn huis mijn echtgenote heeft
geroofd. Hij heeft dus met hulp van de goden boete betaald
hij zelf en zijn land, dat gevallen is door Griekse lans.
Ik ben gekomen om de Lakonische - want niet graag noem
870. ik de naam van de echtgenote, die ooit van mij was -
te halen. Want in dit huis van krijgsgevangenen is zij met
andere Trojaanse vrouwen meegeteld.
Want zij, die voor haar in de strijd moeite hebben gedaan,
hebben haar mij gegeven om te doden, hetzij als ik haar
875. niet dood, haar wel mee wil nemen terug naar Griekenland.
Ik heb besloten Helena's doodslot in Troje niet uit te

---

⁴⁵ geïnterpoleerde verzen.

voeren, maar haar mee te nemen op een schip door riemen voortgedreven naar het Griekse land en daar vervolgens haar te laten doden, een boete voor alle vrienden, die in

880. Troje gesneuveld zijn. Welaan, gaat de tent in, dienaren en haalt haar bij haar zeer met moord bezoedeld haar meesleurend. Wanneer gunstige winden komen, zullen we haar naar Griekenland brengen.

Hekabe

Zeus, jij die de aarde beweegt en op de aarde woont, wie jij

885. toch ook bent, jij moeilijk te raden om te kennen, of je nu de noodzakelijkheid van de natuur bent of het verstand⁴⁶ van de mensen, tot u bid ik. Want over onhoorbaar pad gaand breng jij al het sterfelijke volgens het recht.

Menelaos

Wat is er? Hoe ongewoon is jouw gebed tot de goden⁴⁷.

Hekabe

---

⁴⁶ Anaxagoras zag het verstand als bezielend en ordenend principe.

⁴⁷ Menelaos vindt Hekabe' s gebed tot de goden bevreedend.

890. Ik prijs je Menelaos, als je je vrouw zal doden. Vermijd het haar te zien, opdat je niet genomen wordt door verlangen. Want zij verovert de ogen van mannen, verwoest steden en steekt huizen in de brand. Zo betoverend is zij. Ik ken haar en jij ook en haar slachtoffers.

Helena

895. Menelaos, ik zou je met angst moeten aanspreken,
want in de handen van je dienaren
word ik voor deze tent gebracht.
Maar natuurlijk weet ik, dat ik bij jou gehaat ben,
toch wil ik je vragen: wat hebben de Grieken en jij
900. over mijn leven besloten?

Menelaos

Jij was geen discussiepunt, maar heel het leger gaf je mij om te doden, omdat jij mij onrecht hebt aangedaan.

Helena

Kan ik dan daarop met een woord antwoorden,
dat ik niet terecht zal sterven, als ik sterf?

Menelaos

905. Niet ben ik gekomen om te praten, maar om jou te doden.

Hekabe

Luister naar haar, opdat ze niet zonder dat sterft,
Menelaos en geef aan ons het weerwoord tegen haar.
Want jij weet niets van het kwaad in Troje.
Ik zal mijn rede zo opbouwen, dat ze haar eind zal

910. betekenen, zodat ze nergens heen kan vluchten.

Menelaos

Dit geschenk kost tijd. Maar als ze wil spreken, dan kan dat.
Door uw woorden -opdat zij dat begrijpt- zal ik dit haar
geven, niet om haar.

Helena

915. Misschien zal jij, of ik nu goed of slecht zal schijnen te
spreken, niet antwoorden, omdat je mij als vijand
beschouwt. Ik zal op de punten, waarvan ik vermoed dat jij,
als je met mij in discussie treedt, zal beschuldigen, met
tegenargumenten reageren.

[...]

Op de eerste plaats is zij de moeder van het begin van het

920. kwaad: zij baarde Paris. Ten tweede is de oorzaak van de ondergang van Troje en van mij die oude, omdat hij ooit zijn kind niet gedood heeft, bittere herinnering aan een fakkel⁴⁸, Alexandros⁴⁹. Hoor vervolgens de rest, hoe dat zit. Deze Paris oordeelde over het driespan van drie godinnen.
925. En van Pallas was de gift aan Alexandros als veldheer van de Frygiërs Griekenland te verwoesten. Hera beloofde, dat hij Asia en het Grieks gebied als heerschappij zou hebben, als Paris haar zou kiezen. Afrodite beloofde uit grote bewondering voor mijn schoonheid hem die te zullen
930. geven, als zij de godinnen zou overtreffen in schoonheid. Kijk vervolgens naar het verhaal, hoe dat is. Afrodite overwint de godinnen en mijn huwelijk heeft Griekenland zoveel voordeel gebracht: jullie worden niet door barbaren overheerst noch doordat jullie tot oorlog zijn gebracht noch
935. door een tirannie. Dat waarin Griekenland geluk had, betekende mijn ondergang: ik ben om mijn schoonheid verkocht en mij wordt dat verweten waarom ik een krans op mijn hoofd zou moeten krijgen.
Jij zal zeggen, dat ik nog niet ter zake kom, hoe ik in het

---

⁴⁸ Toen Hekabe zwanger was van Paris, droomde ze dat ze een brand zou baren.

⁴⁹ De Trojanen gebruiken normaal deze naam en de naam Paris alleen in verband met zijn huwelijk.

940. geheim uit je huis verdwenen ben. Samen met een niet geringe godin bij zich kwam de vloek van haar hier, of je hem nu Alexandros of Paris wil noemen. Jij, arme dwaas, hebt hem in je huis achtergelaten en bent van Sparta naar Kreta weggevaren. Het zij zo.
945. Niet jou maar mijzelf zal ik naar het vervolg vragen. Met wat voor gedachte dan ging ik met de vreemde mee uit het huis en verried ik het vaderland en mijn familie? Straf de godin en wees sterker dan Zeus, die wel de macht heeft over de andere goden, maar van haar de slaaf is.
950. Voor mij is er vergiffenis. Verder zal je wel een geschikt punt tegen mij hebben: toen Alexander⁵⁰ na zijn dood naar het binnenste van de aarde was gegaan, had ik het huis, toen mijn bed, door de god bereid, er niet meer was, moeten verlaten en naar de schepen van de Grieken moeten gaan.
955. Juist dat verlangde ik. Ik heb als getuigen poortwachters en wachters vanaf de muren, die mij dikwijls betrapten, wanneer ik vanaf de tinnen met een touw dit lichaam heimelijk naar de grond liet zakken. Mijn nieuwe echtgenoot, die Deïphobos⁵¹, roofde mij met geweld en had

---

⁵⁰ Hij was dodelijk gewond door Philoktetes met een giftige pijl van Herakles.

⁵¹ Concurrent van Alexandros, beschreven in de Alexandros.

960. mij tegen de zin van de Frygiërs als vrouw. Hoe kan ik dan nog terecht sterven, man, door jou met recht, omdat Paris met geweld met mij trouwde en ik in huiselijke kring tot mijn bitterheid slavin ben geworden in plaats van overwinningsprijs? Als jij machtiger dan de goden wil zijn,
965. dan is dat verlangen van jou dwaas.

Koorleidster

Koningin, help uw kinderen en vaderland door haar overredingskracht te vernietigen, omdat zij als bedriegster goed praat. Dit is dus verschrikkelijk.

Hekabe

- Op de eerste plaats zal ik bondgenote van de godinnen
970. worden en ik zal aantonen dat zij niet de waarheid zegt. Want ik denk niet, dat Hera en de maagd Pallas zo dom zijn geworden, dat Hera ooit Argos aan de barbaren probeerde te verkopen en Pallas de stad Athene aan de
975. Frygiërs om slaaf te zijn, Athene, dat uit scherts en trots om een gedaante naar Troje is gegaan. Want waarom zou Hera zo'n grote liefde voor schoonheid opgevat hebben? Soms

- om een betere echtgenoot dan Zeus te krijgen? Of naar het huwelijk met welke god was Athene op jacht, die van haar vader maagdelijkheid heeft afgesmeekt, omdat ze op de vlucht was voor een huwelijk? Stel de godinnen niet dwaas voor door jouw slechtheid op te smukken. Wie verstandig is zal jij zeker niet overtuigen. Jij hebt gezegd dat Aphrodite - dit is immers reden voor veel gelach - met mijn zoon naar
980. Menelaos' huis is gegaan. Zou ze niet rustig in de hemel gebleven jou met Amuklai⁵² en al naar Troje gebracht hebben? Mijn zoon blonk zeer uit qua schoonheid. Toen jouw geest hem gezien had, werd die Aphrodite. Want al het dwaze is voor de mensen Aphrodite en de naam van de
990. godin is terecht het begin van aphrosunè, dwaasheid. Toen jij hem had gezien, schitterend door vreemde kleding en goud, was je buiten jezelf. Want jij verbleef in Argos met een klein bezit. Je bent vertrokken uit Sparta en hoopte de stad der Frygiërs, die baadde in goud,
995. te overspoelen met je spilzucht.
En niet was Menelaos' huis voor jou voldoende om te zwelgen in verkwisting.
Het zij zo. Je zegt, dat mijn kind jou met geweld meenam.

---

⁵² Een beroemde stad op de Peloponnesos aan de Eurotas ten zuiden van Sparta. Hier zouden Tyndareus en de tweeling Kastoor en Pollux geleefd hebben.

- Welke Spartaan heeft dat bemerkt? Of wat voor hulpkreet
1000. heb jij geslaakt? Jouw jonge broer Kastoor leefde nog en was nog niet onder de sterren. Toen jij naar Troje was gekomen en ook de Argivers in jouw spoor en er een dodelijk speergevecht was, dan prees jij telkens Menelaos, als men berichtte dat hij aan de winnende hand was,
1005. opdat mijn kind verdriet zou hebben, omdat hij een grote liefdesconcurrent had. Als de Trojanen succes hadden, dan was Menelaos hier niets. Je keek naar het succes en je was daarmee tevreden om telkens met het succes mee te gaan, maar de deugd wilde jij
1010. niet volgen. En verder zeg jij je lichaam heimelijk telkens met touw van de torens naar beneden te laten, omdat je hier tegen je zin verbleef? Waar dan ben jij betrapt, hetzij terwijl jij een strik vastknoopte of een zwaard aan het wetten was, wat een edele vrouw wel zou doen, als ze haar
1015. vroegere man miste. En toch vermaande ik je dikwijls met klem: "Dochter, ga weg. Mijn kinderen zullen andere huwelijken sluiten. Ik zal je met je hulp wegsmokkelen en naar de Griekse schepen begeleiden. Laat de Grieken en ons ophouden met strijden." Maar voor jou was dit
1020. onacceptabel. In Alexandros' huis kende je geen mate en wilde je door de niet-Grieken op de knieën begroet

worden⁵³. Want dat was belangrijk voor jou en bovendien
tutte je jezelf op en verliet het huis en keek je naar dezelfde
hemel als je man, jij verachtelijk sujet.

- 1025.** Jij had nederig in aftandse jurk, rillend van huivering,
met kaal geschoren hoofd moeten komen,
meer bezonnen dan schaamteloos bij je vroegere fouten.
Menelaos, opdat je weet hoe ik mijn rede eindig,
- 1030.** bekrans Hellas door haar op een wijze jouzelf waardig te
doden. Stel dit als wet in voor de andere vrouwen: ieder die
haar man verraadt, sterft.

Koorleidster

Menelaos, waardig aan jouw voorouders en je huis moet je
je vrouw straffen en voorkom door Griekenland gelaakt te

- 1035.** worden als mietje en betoon je edel tegen je vijanden.

Menelaos

Jij en ik zijn tot dezelfde conclusie gekomen, dat zij
vrijwillig uit mijn huis naar een vreemd bed gegaan is. En
Afreodite is om te pochen in het verhaal ingelast. Ga naar je
stenigers en boet voor de lange inspanningen

- 1040.** van de Grieken door snel te sterven

---

⁵³ Voor Grieken was dit onacceptabel, in het oosten gebeurde dat juist.

opdat je leert mij niet te schande te maken.

Helena

Nee, ik smeeek je bij je knieën, reken mij niet de verdwazing van de goden aan en dood me niet, maar vergeef me.

Hekabe

Verraad niet je bondgenoten, wier dood zij hier is
1045. geworden. Ik smeeek je voor hen en hun kinderen.

Menelaos

Houd op, oude vrouw. Ik bekommer me niet om haar. Ik zeg mijn dienaren haar naar de achterstevens van de schepen weg te brengen, waarop ze zal varen.

Hekabe

Niet moet zij nu aan boord van hetzelfde schip gaan als jij.

Menelaos

1050 Wat is er? Is ze zwaarder dan voorheen?

Hekabe

Niet is een minnaar, wie ook maar niet altijd bemint.

Menelaos

Dat hangt ervan af hoe zich de geest van de beminde ontwikkelt. Wat jij wil, zal plaats vinden. Zij zal niet in het schip gaan, waarin wij gaan. Want jij spreekt niet

- 1055.** slecht. Als zij in Argos is gekomen, zal zij, juist zoals ze het ook verdient, als slechte vrouw slecht sterven en alle vrouwen opleggen kuis te zijn. Gemakkelijk is dit weliswaar niet. Toch zal haar dood het dwaze van hen angst bezorgen, ook al zijn ze nog wellustiger.

Derde stasimon

Het koor verwijt Zeus, dat hij Troje in de steek laat en het kijkt vooruit over zijn reis naar Griekenland.

Koor

1060. Zo heb je dus de tempel in Ilion **str.**
en het altaar met brandoffer
aan de Grieken verraden,
Zeus, en de vlam van offerkoeken
en de rook van mirre, die in de lucht opstijgt
1065. en de heilige burcht van Pergamon
en van de Ida, ja van de Ida de klimop voortbrengende
wouddalen bewaterd met sneeuwwater in de rivieren
en de grens⁵⁴, die door de dageraad als eerste getroffen wordt,
1070. de zeer heilige verblijfplaats, die verlicht wordt?

Voorbij zijn voor jou de offers en het jubelend **ant.**
geschreeuw van reidansen
de feesten van de goden in de nacht

---

⁵⁴ de oosterse grens van aarde en zee.

en figuren van gouden beelden
1075. en zeer heilige maanfeesten van de Frygiërs
twaalf in getal.
Geloof me heer, als je verstandig bent, bekommer je je, jazeker,
staand op je hemelse verblijfplaats
en op de hemel om de ondergang van de stad,
1080. die door de brandende aandrang van het vuur vernietigd is.

Geliefde, mijn gemaal, **str.**
jij zwerft rond onder de doden
1085. onbegraven, zonder plengoffer en een zeeschip
zal mij, vliegend met vleugels, vervoeren
naar het paarden voedende Argos, waar men
Kuklopische, stenen muren, die hemelhoog zijn, bewoont.
Een menigte meisjes slaakt zuchten in de poorten,
1090. hangend aan moeders nek, met tranen; ze schreeuwen,
schreeuwen: "Moeder, wee mij, mij alleen dan brengen de Grieken
weg van uw ogen
naar een donker schip
1095. met dennenhouten roerriemen
hetzij naar het heilige Salamis

of naar de top⁵⁵ aan de Isthmos
met twee inhammen, waar de woonstee
van Pelops zijn poorten⁵⁶ heeft.

1100. Ach, moge, wanneer Menelaos' boot
over het midden van de zee gaat,
het heilige, weerlichtende vuur van de Egeïsche zee
door twee handen geworpen zich storten op het midden van de

1105. riemen, wanneer hij mij
onder vele tranen weg van mijn land,
van Ilion verbant om slavin in Griekenland te zijn
en wanneer Zeus' dochter gouden spiegels heeft,
die meisjes leuk vinden.

1110. Moge hij nooit het Lakonische land bereiken
en nooit zijn vaders vertrek met haard
en niet de stad Pitanaï⁵⁷
en de godin⁵⁸ met bronzen poorten
nu hij voor het grote Griekenland

1115. de schande van een slecht huwelijk heeft verworven

---

⁵⁵ Hier wordt bedoeld op de Akrokorinth, van waar men uitkeek op de twee havens aan de Saronische en Korinthische golf.

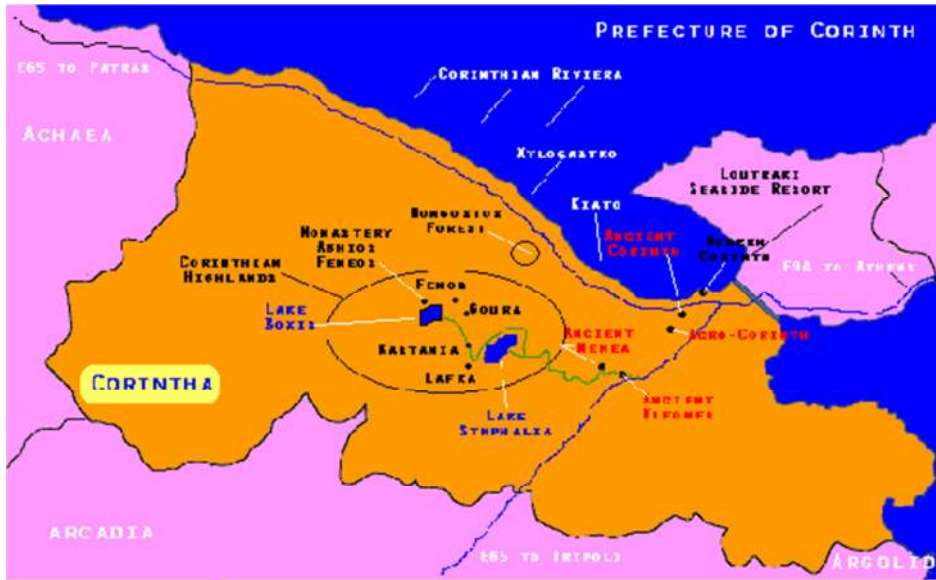
⁵⁶ De Isthmos kan als poort van de Peloponnesos gezien worden.

⁵⁷ een van de districten van de stad Sparta.

⁵⁸ Athene, of de tempel van Athene.

en voor de stromen van de Simoeis
ongelukkig leed.

Talthubios komt met dienaren op met het lijk van Astyanax.

Exodos

*Nu het lijk van Astyanax wordt gebracht, is Troje volledig vernietigd.
Zijn dood is een getuige van de hybris van de Grieken.*

Koorleidster

O, o, steeds maar nieuw ongeluk wisselt elkaar af
voor het land. Ongelukkige echtgenoten van de
1120. Trojanen, kijkt naar Astyanax hier, een lijk. Hem
hebben de Grieken gedood door hem wreed
van de torens te gooien.

Talthubios

Hekabe, slechts het roeien van één schip is er nog.
Het zal de rest van de buit van Achilleus' zoon
1125. naar de kaper van Phthia vervoeren.
Zelf is Neoptolemos uitgevaren.
Hij had nieuws over Peleus gehoord, dat hem
Akastos⁵⁹, Pelias' zoon, uit het land verbannen had.
Daarom is hij liever gegaan dan dat hij wilde blijven
1130. en met hem Andromache. Zij wekte bij mij veel

---

⁵⁹ Zoon van Pelias, koning van Iolkos. Volgens anderen zouden juist de zonen van Akastos hem verdreven hebben.

- tranen op, omdat zij zuchtte om haar vaderland
en tot Hektoors tombe sprak. En zij vroeg hem
dit dode lichaam te begraven
van het kind van jouw Hektor,
- 1135.** dat van de muren gegooid is en zijn leven verloren is
en dat hij niet de schrik der Grieken, dit schild met bronzen
rug, dat zijn vader hier om zijn zijden hield,
naar Peleus' haard zou brengen en niet
naar dezelfde slaapkamer, waar de moeder van deze dode,
- 1140.** Andromache, zal trouwen, om haar verdriet te zien, maar
daarin in de plaats van een cederhouten of stenen sarcofaag
haar zoon te begraven. Om hem in uw armen te geven om
zijn lichaam in een peplos te hullen
afhankelijk van uw kracht en situatie.
- 1145.** Aangezien zij is vertrokken, heeft ook de snelheid van haar
meester het haar ontnomen haar zoon te begraven.
Wij zullen dan, wanneer je de dode zal hebben uitgedost,
hem begraven en zeil zetten.
Doe zo snel mogelijk wat je is opgedragen.
- 1150.** Dus, ik heb je van één taak bevrijd.
Ik ben door deze stromen van de Skamander gewaad
en ik heb het lijk gewassen en de wonden schoon gemaakt.

Maar ik zal gaan om voor hem een gegraven graf open te breken, zodat uw en mijn handelen verkort gecombineerd
1155. het schip naar huis zal doen uitvaren.

Hekabe

Legt het rondom afgeronde schild van Hektoor op de grond, een droevig schouwspel en niet aan mij geliefd om te zien. Grieken, jullie wier lans waardiger is dan het verstand, uit welke angst voor dit kind hebben jullie het
1160. ongehoord gedood? Opdat hij nooit Troje na zijn val zou oprichten? Jullie stelden dus niets voor, toen wij stierven, terwijl Hektoor succesvol was in de strijd en de rest van de enorme schare, want nu de stad ingenomen is en de Frygiërs gedood zijn, zijn jullie bang geworden voor zo'n
1165. klein kind. Niet prijs ik angst, als iemand onberedeneerd bang is.
Liefste, hoe is een ongelukkige dood tot jou gekomen.
Als je immers voor de stad gestorven was in de bloei van je jeugd en in het bezit van een huwelijk en de heerschappij,
1170. die je aan een god gelijk maakt, zou jij gelukkig zijn, als iets hiervan gelukkig is. Maar nu, kind, heb je dat wel gezien en leren kennen in je geest, maar weet je dat niet en

je had het wel in huis, maar je hebt 't niet ervaren.

- Ongelukkige, hoe ongelukkig hebben je vaders muren je
1175. hoofd geschoren, Apollo's torens. Jouw moeder verzorgde
jouw krullen vaak en kuste ze, waaruit bloed opborrelt,
omdat je schedel gebarsten is, om niet de verminkingen te
noemen. O handen, hoe een zoete gelijkenis met die van
zijn vader hebben jullie en hoe liggen jullie voor mij slap
1180. aan jullie leden. O lieve mond, die vaak gepocht heeft, je
bent dood en hebt me belogen, toen jij je in mijn bed stortte
en zei: "Moeder, voorwaar ik zal een grote lok krullen voor
u afsnijden en naar uw graf scharen leeftijdgenoten
wegbrengen, terwijl ik u lief toespreek. Jij begraaft niet mij,
1185. maar ik als oude, stedeloze, kinderloze vrouw, jou, die
jonger bent, als ongelukkig lijk.
Wee mij, die vele omhelzingen en de vele keren dat we
samen sliepen, zijn weg. Wat kan ook ooit een dichter van
jou op je graf schrijven?
1190. Dit kind hebben ooit de Grieken gedood uit angst?
Schandelijk is dit opschrift toch voor Griekenland.
Maar zonder je vaderlijk erfdeel gekregen te hebben zal jij
zijn schild met bronzen rug krijgen om daarin begraven te
worden. O jij, die Hektoors arm met mooie
1195. elleboog beschermde, jij bent je beste bewaker kwijt.

Hoe een zoete afdruk zit op je handvat en zweet op het goed gedraaide, rondlopende schild, zweet, dat Hektor van zijn voorhoofd deed neerdruppelen bij zijn vele inspanningen, terwijl hij het schild tegen zijn kin te drukte.

1200. Wel, brengt voor het ongelukkig lijk sieraden uit wat er is. Want niet voor de show geeft de god fortuin.

Van wat ik heb zal jij dit krijgen.

Van de stervelingen is dwaas al wie blij denkt het blijvend goed te maken. Door zijn aard immers springt het lot,

1205. grillig als een mens telkens ergens anders heen en niemand is van zichzelf ooit gelukkig.

Koorleidster

Kijk, zij hier brengen in hun handen van de Frygische buit sieraden om die aan het lijkje te bevestigen.

Hekabe

Kind, niet heb je je leeftijdgenoten in paardenraces

12.10. overwonnen, niet in boogschieten, welke gewoonten de Frygiërs wel zeer eren, maar niet buitensporig nastreven⁶⁰, maar je oma legt bij jou kleinoden, van wat ooit van jou

---

⁶⁰ kritiek van Euripides op sportverdwazing in Athene?

was. Maar nu heeft Helena het van je afgepakt en
bovendien heeft ze ook je ziel gedood
1215. en heel het huis vernietigd.

Koorleidster

Ach, je hebt mijn hart geraakt, geraakt.
O grote heerser van de stad, die ik ooit had.

Hekabe

De Frygische kleinoden van je kleren, die jij op je huwelijk
had moeten opdoen, je huwelijk met de edelste van
1220. vrouwen uit Asia, bevestig ik nu aan je lichaam.
Jij, die ooit mooie overwinningen kende, moeder van
ontelbare zegetekens, geliefd schild van Hektor,
bekrans hem. Want jij zal sterven, zonder gestorven te zijn,
samen met de dode. Want het is veel waardevoller jou te
1225. eren dan de wapens van de sluwe en slechte Odysseus⁶¹.

Koorleidster

Ach, ach.
De aarde zal jou, kind, ontvangen

---

⁶¹ Odysseus wordt hier aangehaald niet alleen omdat hij sluw was, maar ook omdat hij verantwoordelijk was voor de dood van Astyanax.

als bittere klacht.
Zucht, moeder.

Hekabe
Ach, ach.

Koorleidster

Een klaaglied om de doden.

Hekabe
1230. Wee mij.

Koorleidster

Wee mij, ja zeker, om uw vervloekte ellende.

Hekabe

Met verband zal ik je wonden wel genezen, een rampzalig
geneesheer, wel met die titel, maar niet met diens daden.
In de onderwereld zal je vader voor je zorgen.

Koorleidster

1235. Sla, sla [met je hand] je hoofd,
geef het 't ritmisch slaan van je hand,
wee mij, mij.

Hekabe

Zeer geliefde vrouwen ..

Koorleidster

Hekabe, noem ons de jouwen. Welk een kreet slaak jij?

Hekabe

- 1240.** Het enige, wat het ertoe deed onder de goden was mijn leed en dat Troje bovenmate van de steden gehaat werd, maar voor niets offerden wij koeien. Als de god ons op onze kop gezet zou hebben door de aarde om te draaien naar onderen, dan zouden wij onzichtbaar zijn en niet
- 1245.** bezongen zijn door voor de latere mensen aan de muzen stof voor liederen te geven. Gaat en begraaft de dode in een ongelukkig graf. Ja, want hij heeft de kransen van de onderwereld, zoals het hoort. Ik denk dat het voor de doden weinig uitmaakt, of iemand rijke dodengaven zal
- 1250.** krijgen. Dit is een lege glorie van de levenden.

Koorleidster

Ach, ongelukkige moeder, die grote verwachtingen **str.** van het leven in jou gesteld en verloren heeft.
Je bent wel zeer gelukkig geprezen,

omdat je van goede afkomst bent,
1255. maar toch ben je met een verschrikkelijke dood dood.

Ach, ach.

Wat voor, wat voor handen vlammend met fakkels **ant.**
zie ik op deze top van Troje heen en weer zwaaien?
Een nieuwe ramp zal met Troje verbonden zijn.

Talthubios

1260. Ik zeg tegen jullie, commandanten, die het bevel hebben
deze stad van Priamos in brand te steken de vlam niet meer
werkeloos in de hand te houden maar het vuur in de stad
van Ilion te werpen, opdat we die vernietigen en naar huis
varen tot onze vreugde, weg van Troje.

1265. Jullie, dochters der Trojanen, opdat hetzelfde bevel twee
gestalten heeft, moeten, wanneer de aanvoerders van het
leger een schrill trompetsignaal geven, naar de schepen van
de Grieken gaan om van het land weg te varen.

Jij, zeer ongelukkige oude vrouw, ga mee. Van Odusseus

1270. komen zij hier u halen. Want het lot
zendt u als zijn slavin weg uit het land.

Hekabe

Wee mij ongelukkige. Dat is dan het laatste
en nu het einde van al mijn ellende.

- Ik zal het vaderland verlaten en de stad wordt met vuur
1275. aangestoken. Wel, oude voet, haast u nauwelijks,
opdat ik afscheid neem van de jammerlijke stad.
O Troje, jij, die ooit zeer trots was onder de barbaren, jouw
beroemde naam zal je spoedig afgenomen worden.
Ze steken jou in brand en nemen ons nu als slavinnen
1280. mee uit het land. Ach goden. En waarom roep ik de goden
aan? Want ook eerder aangeropen luisterden ze niet. Kom,
laten we naar de brandstapel rennen. Hoe uiterst mooi is
het voor mij met dit vaderland, terwijl het brand, te sterven.

Talthubios

- U bent bezeten, rampzalige, door uw eigen rampen. Maar
1285. vooruit, ontziet haar niet. We moeten haar Odysseus in
handen geven en als eergeschenk brengen.

Kommos

Hekabe

Och, och, och.

Kronos' zoon, Frygische vorst, verwekker,
vader, zijn dit soort dingen, die we ondergaan het geslacht
1290. van Dardanos waardig? Ziet u het?

Koorleidster

Hij ziet het. Maar de grote stad Troje is passé en verdient de
naam stad niet meer en is verleden tijd.

Hekabe

Och, och, och.

1295. In lichterlaaie staat Troje. De gebouwen van Troje
branden af door vuur
en ook de burcht van de vesting.

Koorleidster

Evenals rook op hemelse vleugel
vergaat het land door de lans gevallen.

1300. Het huis is vernielend geteisterd door vuur
en vijandige lans.

Hekabe

Ach land, voedster van mijn kinderen. **Str.**

Koorleidster

Ach, ach.

Hekabe

Kinderen, luistert, verneemt uw moeders stem.

Koorleidster

Met een weeklacht roept u de doden op.

Hekabe

1305. Ja, ik leg mijn oude ledematen op de grond
en sla met twee handen de aarde.

Koorleidster

In navolging van u, kniel ik op de grond
en roep ik mijn ongelukkige echtgenoot.

Hekabe

1310. Wij worden meegenomen, weggevoerd.

Koorleidster

Wat u roept doet pijn, pijn.

Hekabe

Onder het dak van het huis van een slaaf.

koorleidster

Ja, uit mijn vaderland.

Hekabe

Ach, Priamos, Priamos, jij, voorwaar, gesneuveld,
onbegraven, zonder vrienden, ziet mijn verderf niet.

Koorleidster

1315. Want zwart heeft de heilige dood met onheilige slachting
de beide ogen bedekt.

Hekabe

O tempels van de goden en geliefde stad, **ant.**

Koorleidster

Ach, ach.

Hekabe

Jullie hebben de moordende vlam en de lanspunt.

Koorleidster

Weldra zullen jullie naamloos op de geliefde grond vallen.

Hekabe

1320. Stof zal mij, gelijk gevleugelde rook in de lucht,

97

het zicht op mijn huis ontnemen.

Koorleidster

De naam van het land zal verdwijnen. Alles verdwijnt in alle richtingen en niet meer bestaat het ongelukkig Troje.

Hekabe

1325. Hebben jullie het vernomen, gehoord?

Koorleidster

Ja, het gedreun van Troje.

Hekabe

Schokken, schokken zal ..

Koorleidster

heel de stad overspoelen.

Hekabe

Trillende, trillende leden, draagt mijn spoor. Gaat
1330. naar de dag van de slavernij van mijn leven.

Koorleidster

O ongelukkige stad. Toch moet u uw voeten naar de schepen van de Grieken brengen.